

УДК: 37.013.42:392.3:2

Мурзаканова Гулшайыр Арыковна

Ош мамлекеттик педагогикалык университети

Ош шаары., Кыргызстан

+996772112903

Gulshaiyr.82.kg@gmail.com

Мурзаканова Гульшаир Арыковна

Ошский государственный педагогический университет

г. Ош, Кыргызстан

Murzakanova Gulshair Arykovna

Osh State Pedagogical University

Osh city, Kyrgyzstan

**ҮЙ-БҮЛӨЛҮК ТАРБИЯ АРКЫЛУУ ЭТНОМАДАНИЙ КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮКТҮ
КАЛЫПТАНДЫРУУ ҮЧҮН ЖЕРГИЛИКТҮҮ САЛТТАР
ЖАНА ДИНИЙ БААЛУУЛУКТАРДЫ САКТОО**

**СОХРАНЕНИЕ МЕСТНЫХ ТРАДИЦИЙ И РЕЛИГИОЗНЫХ ЦЕННОСТЕЙ
ЧЕРЕЗ СЕМЕЙНОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ
ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ**

**PRESERVING LOCAL TRADITIONS AND RELIGIOUS VALUES THROUGH
FAMILY UPBRINGING TO DEVELOP ETHNOCULTURAL COMPETENCE**

Аннотация. Бул макалада үй-бүлөлүк тарбиянын балдардын этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы мааниси жана ролу терең изилденген. Макалада үй-бүлөдө этномаданий билим берүүнүн негизги ыкмалары – тилди үйрөтүү жана колдонуу, улуттук адабиятты окуу жана талкуулоо – каралат. Ошондой эле, маданий салттарга катышуу, улуттук майрамдарды өткөрүү, этномаданий салттарды сактоо жана коомдук иш-чараларга аралашуу аркылуу балдардын өзүнүн этникалык жана маданий тамырларын түшүнүүсү жана урматтоосу калыптанары баяндалат. Мындан тышкары, үй-бүлөдө этномаданий тажрыйба алуу, ата-энелердин тарыхын жана салттарын балдарга үйрөтүү, ошондой эле диний баалуулуктарды сактоо жана үйрөтүү аркылуу балдардын руханий, моралдык жана социалдык өнүгүүсүнө өбөлгө түзүү ыкмалары көрсөтүлгөн. Мыкты тарбиялык таасирди берүүдө ата-энелердин өзүнүн үлгүсү, адалдык жана толеранттуулук принциптери, балдарга туура жана жоопкерчиликти мамиле кылууну үйрөтүү маанилүү болуп эсептелет. Макаланын максаты – үй-бүлөдө этномаданий компетенттүүлүктү калыптандыруу үчүн практикалык сунуштарды берүү жана жергиликтүү салттар менен диний баалуулуктарды сактоо аркылуу балдардын социалдык, маданий жана руханий өнүгүүсүнө шарт түзүү.

Негизги сөздөр: Үй-бүлөлүк тарбия, этномаданий компетенттүүлүк, жергиликтүү салттар, диний баалуулуктар, балдардын тарбиясы, маданий баалуулуктар, этикалык тарбия, социалдык өнүгүү.

Аннотация. В статье подробно исследуется роль семейного воспитания в формировании этнокультурной компетентности детей. Рассматриваются основные методы этнокультурного образования в семье: обучение и использование родного языка, чтение и обсуждение национальной литературы. Также анализируются участие в культурных традициях, празднование национальных праздников, сохранение этнокультурных обычаев и участие в общественных мероприятиях, что способствует пониманию и уважению детьми своих этнических и культурных корней. Кроме того, рассматриваются способы получения этнокультурного опыта в семье, обучение детей истории и традициям родителей, а также сохранение и передача рели-

гиозных ценностей, что обеспечивает духовное, моральное и социальное развитие ребенка. Цель статьи — предложить практические рекомендации по формированию этнокультурной компетентности детей в семье, а также создать условия для их социального, культурного и духовного развития через сохранение местных традиций и религиозных ценностей.

Ключевые слова: Семейное воспитание, этнокультурная компетентность, местные традиции, религиозные ценности, воспитание детей, культурные ценности, этическое воспитание, социальное развитие.

Abstract. This article explores the role of family upbringing in developing children's ethnocultural competence. It examines key methods of ethnocultural education in the family, including teaching and using the native language, reading and discussing national literature. Participation in cultural traditions, celebrating national holidays, preserving ethnocultural customs, and engaging in community activities are analyzed as ways to help children understand and respect their ethnic and cultural roots. Additionally, methods for gaining ethnocultural experience within the family, teaching children about parental history and traditions, and maintaining and transmitting religious values are presented, which contribute to the spiritual, moral, and social development of the child. The aim of this article is to provide practical recommendations for fostering ethnocultural competence in children through family upbringing and to create conditions for their social, cultural, and spiritual growth by preserving local traditions and religious values.

Keywords: Family upbringing, ethnocultural competence, local traditions, religious values, child development, cultural values, ethical education, social development.

Киришүү

Үй-бүлөлүк тарбия жана этномаданий компетенттүүлүк – бүгүнкү күндө социалдык жана маданий тарбиянын негизги компоненти болуп эсептелет. Балдардын тарбиясы, алардын адам катары калыптануусу жана коомдо ордун табуусу үй-бүлөнүн тарбиялык таасирине тыгыз байланыштуу. Үй-бүлөдө калыптанган адамдын маданий, руханий жана этикалык баалуулуктарын, анын этномаданий компетенттүүлүгүн түшүнүү жана өнүктүрүү жашоо мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтет. Балдарды үй-бүлөдө тарбиялоо менен ата-эне жалпы элдин келечегин тарбиялайт [2, 17-б].

Этномаданий компетенттүүлүк – бул адамдын өзүнүн маданий мурастарын, улуттук салттарын жана коомдун өзгөчөлүктөрүн таанып, урматтоо жөндөмдүүлүгү. Бул компетенттүүлүк адамдын коомдогу башка улуттар менен иштешүүдө, маданий айырмачылыктарды түшүнүүдө жана сыйлоодо чоң мааниге ээ. Үй-бүлөлүк тарбия этномаданий компетенттүүлүктүн негизги булагы болуп саналат, анткени үй-бүлө – балдардын алгачкы коомдук мектеби. Балдар үй-бүлөдө өздөрүнүн этномаданий идентификациясын калыптандырып, коомдогу роль жана жоопкерчилик жөнүндө түшүнүктөрүн ала башташат.

Жергиликтүү салттар жана диний баалуулуктар – үй-бүлөлүк тарбиянын эң маанилүү компоненттери. Алар балдарга моральдык жана этикалык негиздерди, коомдук жоопкерчиликти жана адамдык баалуулуктарды үйрөтөт. Салттардын жана диний баалуулуктардын сакталуусу – балдардын дүйнөгө болгон көз карашын калыптандырууга жардам берет. Бул макалада үй-бүлөлүк тарбия жана этномаданий компетенттүүлүктү калыптандыруу процесси, жергиликтүү салттар жана диний баалуулуктарды сактоо аркылуу анын таасири талкууланат.

Үй-бүлөлүк тарбиянын жана этномаданий компетенттүүлүктүн мааниси

Үй-бүлөлүк тарбия – адамдын алгачкы коомдук мектеби. Үй-бүлө, эң биринчи кезекте, балдарга дүйнөнү, коомду жана өзүн-өзү таанып-билүүнүн негиздерин үйрөтөт.

Кыргыз эли кылымдар бою өз алдынча маданиятка ээ болгон аны сактаган жана көптөгөн муундардын маданий мурасын өнүктүргөн. Элдин рухий маданияты негизинен тамыры тарыхтын тереңине кеткен элдик оозеки чыгармачылыкта чагылдырылган. [8,32-б] Ошол себептен илгертеден үй-бүлө – балдарга улуттук салттарды, каада-салттарды, оозеки чыгармачылыкты жана маданий баалуулуктарды таанытуу

жана урматтоо үчүн негизги билим берүүчү жай. Ошентип, үй-бүлөлүк тарбия балдардын өзүнүн этномаданий тамырларын түшүнүүсүнө, маданий баалуулуктарды сактоо жана өнүктүрүү жөндөмүнө өбөлгө түзөт.

Үй-бүлө-бул коомдун негизи, ал канчалык бекем жана бактылуу болоорунан бүтүндөй коомдун бакубаттуулугу көз каранды. [1] Үй-бүлөдөгү тарбиялык таасир балдардын мүнөзүн, иш-аракеттерин жана өз ара мамилелерин калыптандырып, алардын келечектеги инсандык жана социалдык өнүгүүсүнө терең таасир этет. Балдар үй-бүлөдөн алгачкы социалдык тажрыйбаларын алат, бул болсо алардын инсан катары калыптануусунда негизги ролду ойнойт.

“Эл агартуу” журналынын 2023 №6 санында З.Сарылбекова “Ата эненин баласына болгон үмүт тилеги ыйык жана күчтүү болгондуктан, ар бир бала аларды актоого, татыктуу болууга аракеттенип, ар бир кылган ишин жана кыла турган иш аракеттери боюнча ата-энеси менен кеңешип туруусу жакшы натыйжа берет” деп белгилеген. [9, 35-бет] Муну менен үй-бүлөлүк тарбияда мындай баалуулук – баланын инсандык жана этикалык өнүгүүсүн камсыз кылган, жоопкерчилик сезимин жана туура чечим кабыл алуу жөндөмүн калыптандырган күчтүү фактор болуп саналат. Ошентип, ата-эненин колдоосу, ишеним жана үмүтү балага өзүн-өзү таанууга, моралдык баалуулуктарды сактоого жана коомдо татыктуу инсан катары өсүү Кыргызстандын билим берүү тармагында өзгөчө орду бар педагог жана коомдук ишмер. Гапыр Мадаминов үй-бүлөнү баланын тарбиясы үчүн эң негизги институт катары карайт. Ал ата-энелердин биргелешип иштеши, алардын ортосундагы түшүнүшүү жана сүйүү баланын туура калыптанышына өбөлгө түзөт деп эсептейт. Мындан тышкары, ал үй-бүлөлүк тарбияны мектеп менен биргеликте жүргүзүүнүн маанилүүлүгүн белгилейт. Мектеп мугалими Акбермет Амирбекова “Мен Гапыр Мадаминовдун биринчи кезекте чыныгы мугалимдик сапаты, адамды тарбиялоонун үлгүсүн жана балага болгон сүйүүнү, ата-энеге болгон байланышты үйрөнүп таасирлендим”- деп агайдын семинарларына катышкандан кийинки ой пикирин белгилеген. [11, 70-б.]

Этномаданий компетенттүүлүк дегенде, адамдын өзүнүн маданий мурасын, улуттук салттарын жана коомдук баалуулуктарды терең түшүнүп, урматтоо жөндөмдүүлүгү түшүндүрүлөт. Мындай компетенттүүлүк адамдын коомдогу башка адамдар менен мамиле түзүүдө, өзүнүн этномаданий өзгөчөлүктөрүн көрсөтүүдө жана башка маданияттарды түшүнүүдө маанилүү роль ойнойт. Этномаданий компетенттүүлүк баланын социалдык жана маданий туташуусун, анын этникалык өзүн-өзү таануусун жана улуттук аныктыгын сактоону көздөйт.

Үй-бүлөлүк тарбия жана этномаданий компетенттүүлүк бири-бирин толуктайт. Үй-бүлө – этномаданий баалуулуктарды жана салттарды сактоодо жана өнүктүрүүдөгү биринчи жана негизги билим берүү борбору болуп саналат. Этномаданий компетенттүүлүктүн калыптанышы үй-бүлөдөгү тарбия процесстеринен башталат, анткени бала үй-бүлөсүндө, эң биринчи кезекте, өзүнүн улуттук маданиятына, тилине, динине жана башка этномаданий аспектерине таянып өсөт.

Үрп-адаттарыбыз, каада салттарыбыз биздин жашообуздун келечегибизге терең таасирин тийгизген баалуу жагы бар экендигин билебиз. Ал биздин маданий иденттүүлүгүбүздү, ресурстардын жана мүмкүнчүлүктөрдүн болушун, ошондой эле социалдык байланыштарыбызды жана тармактарыбызды аныктайт. Биз өзүбүздү жана бизди курчап турган дүйнөнү түшүнүүгө аракет кылып жатып, кыргыз элинин уникалдуу жана өз алдынча баалуу экенин унутпашыбыз керек–деген түшүнүктү ар бир баланын жан дүйнөсүнө сиңирүүбүз керек. [7. 165-169-б.]

Үй-бүлөлүк тарбиянын этномаданий компетенттүүлүктү калыптандыруудагы мааниси өтө чоң. Ал баланын коомдук жоопкерчилигин, баалуулуктарды урматтоону жана этникалык иденттүүлүктү сактоону камсыз кылат.

Эл агартуу журналынын (2021) №11-12 санында Мамбетова Кулуйпа “Ата кадырын сыйлоо, эне сүтүн актоо” деген макаласында “Үй-бүлөдө ата-эне менен баланын ортосунда чын ыкласта сүйүү болушу керек. Ар ким акылына, жүрөгүнө жараша сүйүү бере алат. Демек, ким кичине кезинен кандай сүй-

үү алса, ошондой сүйүү бере алат”-деп белгилеген. Мында баланы, кызды татыктуу тарбиялоодо ата-эненин берген мээримин жана сүйүүсүнүн, абдан маанилүүлүгү белгиленген. [10. 57-6] Мындай тарбия үй-бүлөдө башталса да, ал коомдогу башка структуралар менен (мектеп, жамаат, мамлекеттик түзүмдөр) байланышта толукталат. Балдар үй-бүлөдө калыптанган этномаданий тааным жана баалуулуктарды жашоо узактыгында колдонушат, ал эми бул өз кезегинде алардын коомдук ролун, жеке идентификациясын жана дүйнөгө болгон көз карашын аныктайт.

Жергиликтүү салттар жана диний баалуулуктар үй-бүлөлүк тарбияда жана жалпы эле этномаданий компетенттүүлүктү калыптандырууда негизги роль ойнойт. Алар балдардын дүйнө таанымын, моралдык түшүнүктөрүн жана коомдогу ордун аныктоодо чоң таасирге ээ. Жергиликтүү салттар жана диний баалуулуктар жаш муунду тарбиялоодо, алардын социалдык жоопкерчилигин калыптандырууда, ошондой эле улуттук өзгөчөлүктөрдү жана маданиятты сактоодо маанилүү элементтер болуп саналат.

1. Жергиликтүү салттардын ролу:

Кыргыз элинин узак тарыхы көптөгөн доорлордон бери жашап келген эл катары, этностук сапатын таанып билүүдө бизге келип жеткен коомдук аң-сезимдин негизин чагылдырган факторлорго таянат. Ар бир улуттук этностко ээ болгон элдин, ата бабадан калган тарыхый факторго ээ болгон түрдүү багытта адамдардын жашоо тиричилигин, жүрүм-түрүм эрежелерин, дүйнөгө болгон көз караштарын “дүйнөнүн көрүнүшүн” кабылдоосун башкарып туруучу этникалык мыйзамдын жашагандыгы улуттарды бири экинчисинен айырмалангандыгын түшүндүрүп турат. [3. 11-21-6] Жергиликтүү салттар – бул улуттук жана этникалык коомдордун көп кылымдар боюна созулуп келе жаткан тажрыйбалары, маданий жана этникалык баалуулуктары. Алар балдарга, жаштарга өздөрүнүн этникалык туташуусун сезүүгө, тарыхтын маанисин түшүнүүгө жана улуттук иденттүүлүктү сактоого жардам берет. Жергиликтүү салттардын мааниси үй-бүлөдө балага адамгерчиликти, адам укуктарын урматтоо жана улуттук сый-урматты үйрөтүүдө жатат. Мисалы, үй-бүлөдө

жергиликтүү ишенимдерди, майрамдарды жана күнүмдүк салттарды сактоо аркылуу бала өзүнүн маданий тамырларына байланыштуу болгон тарбияны алат. Бул баланын өз этномаданий баалуулуктарын сезүү жана түшүнүү жөндөмдүүлүгүн өнүктүрөт, аны коомдо өз ордун табууга жардам берет.

Жергиликтүү салттардын негизинде балдарга жакшы жана жаман мамилелерди, коомдогу талаптарды жана моралдык коду үйрөтүү үчүн практикалык тажрыйбалар колдонулат. Мисалы, ата-энелердин муундарынын салттарына урмат менен мамиле кылуу, көмөктөшүү, жардам берүү жана кыскача сөз менен балдарды акыл-эстүү адамдар катары тарбиялоо булардын баары үй-бүлөдөгү негизги тажрыйбалардан болуп саналат.

2. Диний баалуулуктардын ролу:

Диний баалуулуктар өз кезегинде үй-бүлөдө адамдын руханий дүйнөсүн калыптандырууда маанилүү роль ойнойт. Дин адамдын көз карашын, моралдык түшүнүгүн, баалуулуктарын жана ички тынчтыгын калыптандырууга чоң таасир берет. Жергиликтүү коомдордогу диний баалуулуктар балага туура жашоо, адалдык, сабырдуулук жана өз ара урматтоо сыяктуу негиздерди үйрөтөт. Мындан тышкары, диндин негизги принциптерин үйрөтүү аркылуу балдар жалпы коомго болгон жоопкерчилигин сезип, жалпы адамзатка карата сүйүү, тынчтык жана туура жашоо принциптерин кабыл алышат.

Диний баалуулуктар үй-бүлөдөгү тарбиянын маанилүү бөлүгү болуп, баланын дүйнөгө болгон көз карашын, ошондой эле анын улуттук жана диний ишенимдерине болгон мамилесин калыптандырат. Мисалы, диний майрамдар, диний ишенимдерге негизделген салттар жана күнүмдүк турмуштагы иш-аракеттер балдардын руханий баалуулуктарын калыптандырууга көмөкчү болот.

Жергиликтүү салттар менен диний баалуулуктарды сактоо – бул балдардын этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы негизги чынжыр. Үй-бүлөдө мындай баалуулуктарды сактоо баланын этникалык жана диний өзүн-өзү таануу процессин күчөтүп, алардын улуттук жана руханий жеке инсан катары калыптануусуна өбөлгө түзөт. Жергиликтүү салттарды жана диний баалуулуктарды сактоо аркылуу үй-бүлө

балага өзүнүн өткөнүн, тарыхын жана салттарын урматтоо аркылуу болочокто коомдо жоопкерчиликтүү жана толеранттуу адам катары өнүгүүгө шарт түзөт.

Натыйжада, жергиликтүү салттар жана диний баалуулуктар балага өзүнүн этномаданий идентификациясын сактоого жардам берип, анын жалпы адабий, коомдук жана маданий өнүгүшүнө таасир этет. Этномаданий компетенттүүлүктү калыптандыруу процессинде үй-бүлөнүн ролу өтө маанилүү экендигин түшүнүү менен, жергиликтүү салттарды жана диний баалуулуктарды сактоо үй-бүлөлүк тарбиянын маанилүү бөлүгү болуп эсептелет.

Демек, үй-бүлөдө балага өзүнүн этникалык топтун, улуттук маданияттын жана салттардын маанисин түшүндүрүү балдардын өзүн-өзү таануу процесстерин күчөтөт. Ата-Мекенин, Кыргыз элинин улуттук маданиятын урматтоо жана анын тилдик-улуттук байлыгына аяр мамиле кылуу, андагы руханий баалуулуктарды өздөштүрүү менен бирге эне тилин жана улуттун маданиятын терең билүү жана сүйүү аркылуу маданий жүрүм-турумдун ар түрдүү үлгүлөрүн түшүнүү башкы милдет болуп саналат. [6. 59-65-б] Бул билимдер үй-бүлөдө башталат, анткени үй-бүлө — балдар үчүн улуттук баалуулуктарды үйрөтүүнүн алгачкы борбору.

Мисалы, ата-энелер балдарына өздөрүнүн улуттук тилин үйрөтүп, ошол тил аркылуу улуттук адабияттарга, салттарга жана тарыхка байланышкан маалыматтарды берип, баланы өзүнүн этномаданий мурасы менен байланыштырат. Жергиликтүү салттарды жана үй-бүлөнүн тарыхын түшүндүрүү, ошондой эле этникалык каада-салттарга катышуу балдардын улуттук аң-сезимин жана этномаданий туташуусун калыптандырат. Мындай тарбия балага улуттук баалуулуктарды сактоо жана башка маданияттарды урматтоо жөндөмдүүлүгүн берет.

Үй-бүлөлүк тарбиянын маанилүү аспектиси — бул балдардын этномаданий компетенттүүлүгүн, башка адамдар менен, анын ичинде башка этникалык топтор менен өз ара мамиле түзүүдө туура мамиле кылууга үйрөтүү. Эгерде бала өзүнүн маданиятын терең урматтап, башка этникалык жана маданий топторду түшүнө турган болсо, ал ко-

омдо жалпы кабыл алынган баалуулуктарды урматтап, толеранттуу болуп өсөт.

Жогорудагы маалыматтарга таянып, балдардын этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн үй-бүлөдө колдонулушу мүмкүн болгон методдор жана иш-аракеттерди сунуштоону туура көрдүм.

1. Үй-бүлөдө этномаданий билим берүүдө тил жана адабиятка көңүл бөлүү:

- **Тилди үйрөнүү жана колдонуу:** Үй-бүлөдө улуттук тилин колдонуунун мааниси өтө чоң. Тил — этномаданий компетенттүүлүктүн негиздеринин бири. Балдарга улуттук тилди үйрөтүү аркылуу алардын улуттук маданиятты жана баалуулуктарды түшүнүүсү жеңилдейт. Мисалы, ата-энелер балдарына жергиликтүү адабиятты, жомокторду, ырларды жана макал-лакаптарды үйрөтүү аркылуу улуттук дүйнө таанымды кеңейтет.

- **Улуттук адабиятты окуу жана талкуулоо:** Үй-бүлөдө жергиликтүү жазуучулардын чыгармаларын биргелешип окуу, алар жөнүндө талкуулар өткөрүү балдарга өз улуттук маданиятын түшүнүүгө жардам берет. Бул иш-аракет баланын ой-жүгүртүүсүн, моралдык баалуулуктарын жана улуттук өзгөчөлүктөрүн калыптандырат.

2. Маданий салттарга катышуу

- **Жергиликтүү майрамдарга катышуу:** Үй-бүлөдө улуттук майрамдарды бирге өткөрүү балдарга өзүнүн этномаданий түптамырларын жана баалуулуктарын түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берет. Бул майрамдарга катышуу балдардын коомдогу орду жана жамаатта алган ролун таанууга жардам берет.

- **Этномаданий салттарды сактоо:** Үй-бүлөдө жергиликтүү салттарды, тойлорду жана каада-салттарды сактоо балдарга өзүнүн этникалык мурасын урматтоо жана аны келечек муундарга өткөрүп берүү мүмкүндүгүн берет. Мисалы, улуулардан үйрөнгөн салттарды, белгилүү ырым-жырымдарды жана тарыхый жөрөлгөлөрдү өткөрүү өтө маанилүү.

3. Жергиликтүү коомдук иш-чараларга катышуу:

- **Коомдук иш-чараларга катышуу:** Үй-бүлө, бала менен бирге жергиликтүү коомдук иш-чараларга (жергиликтүү базарлар, көргөзмөлөр, этникалык фестивалдар, маданий жолугушуулар) катышуу аркылуу

балдарына коомдук активдүүлүктү жана этномаданий активдүүлүктү көрсөтөт. Бул иш-аракеттер баланын өзүнүн этникалык топтун мүчөсү экенин сезүүдө жана башка маданияттарды түшүнүүдө чоң мааниге ээ.

- **Коомдук долбоорлорду ишке ашыруу:** Үй-бүлө баласы менен бирге коомго кызмат көрсөтүү, жоомарттык жана жардам көрсөтүү долбоорлорун ишке ашыруу аркылуу балдарга коомдук жоопкерчиликти жана этномаданий баалуулуктарды үйрөтөт.

4. Этномаданий тажрыйба алуу, же чогуу саякаттоо.

- **Саякаттар жана маданий тажрыйба:** Үй-бүлө балдарын өзүнүн этномаданий топторунун тарыхы, маданияты жана жерлерине саякатка алып баруусу маанилүү. Мындай саякаттар балдарга өзүнүн өлкөсүн жана маданиятын жакындан таанып-билүүгө мүмкүнчүлүк берет.

- **Ата-энелердин тарыхын жана салттарын үйрөтүү:** Ата-энелер өздөрүнүн үй-бүлөсүнүн тарыхын, ата-бабалардын салттарын жана каада-салттарын балдарына айтып беришип, аларды турмушта колдонууга жардам беришет.

5. Диний баалуулуктарды үйрөтүү

- **Диний баалуулуктарды сактоо:** Үй-бүлөдө диний баалуулуктарды үйрөтүү балдарга руханий түшүнүктөрдү, адеп-ахлактык нормаларды жана коомдук жоопкерчиликти үйрөтүүгө жардам берет. Мисалы, диний майрамдарды, жөрөлгөлөрдү өткөрүү, диний окууларды талкуулоо, ошондой эле жакшы-

лык кылууну жана кайрымдуулукту үйрөтүү балдардын туура адамдык касиеттерди калыптандырууга жардам берет.

- **Дин жана маданияттын байланышта болушу:** Диний түшүнүктөр жана жергиликтүү маданияттын айкалышы балдарга бүтүн дүйнө таанымын берүүгө, өзүнүн руханий жана этномаданий мурасын тең калыптандырууга өбөлгө түзөт.

6. Жеке ата-энелердин өзүнүн үлгүсүн көрсөтүү:

- **Үлгү көрсөтүү жана адалдык:** Ата-энелер өздөрүнүн жүрүм-туруму менен балдарына кандай адам болуш керектигин көрсөтүшөт. Моралдык жана этномаданий баалуулуктарды күнүмдүк жашоодо көрсөтүү, туура жана туура эмес эмне экенин айкын көрсөтүү балдарга оң таасир этет.

- **Тынчтык жана толеранттуулук:** Этномаданий компетенттүүлүктү калыптандырууда ата-энелердин толеранттуу жана тынчтыкты сактоо жөндөмү балдардын башка маданияттарга жана ишенимдерге болгон мамилесин аныктайт.

Натыйжада үй-бүлөдө этномаданий компетенттүүлүктү калыптандыруу үчүн колдонулган методдор жана иш-аракеттер балдардын өзүнүн этномаданий тамырларын түшүнүүсүн, аны урматтоону жана башка маданияттарды сыйлоону үйрөтүүгө жардам берет. Тил, адабият, салттар, диний баалуулуктар, коомдук иш-чараларга катышуу жана ата-энелердин жеке үлгүсү балдарга өзүнүн этномаданий мурасын сактап калууга жана дүйнөдө өз ордун таанууга көмөкчү болот.

Колдонулган адабияттар:

1. Акматова, Ч. (2024). ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ. *Вестник Ошского государственного педагогического университета имени А.Мырсабекова*, 1(1(23). [https://doi.org/10.56122/v1i1\(23\).137](https://doi.org/10.56122/v1i1(23).137)
2. Аттокуров Т. Үй-бүлө жана турмуш тиричилик маселелери / Т. Аттокуров // Макалалар жыйнагы. – Ош, 2014. – Б. 17.
3. Закиров А., Мурзаев М. Этнопсихология / А. Закиров, М. Мурзаев. – Ош, 2015.
4. Исакова, Т. *Диний баалуулуктар жана тарбия* / Т. Исакова. – Ош: Жаңы муун, 2018. – 140 б.
5. Мадаминов, Г. *Ата-энелер, сиздер үчүн: үй-бүлөлүк тарбия боюнча сунуштар* / Г. Мадаминов. – Бишкек: Илим, 2016. – 200 б.
6. Мурзаканова, Г. (2025). ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ТРАДИЦИОННЫХ ИГР КЫРГЫЗОВ И ФОРМИРОВАНИЕ ЧЕРЕЗ НИХ СОЦИАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ. *Вестник Ошского государственного педагогического университета имени А.Мырсабекова*, 1(1(25), 59–65. [https://doi.org/10.56122/v1i1\(25\).351](https://doi.org/10.56122/v1i1(25).351)

7. Мурзаканова, Г. (2024). РОЛЬ УРОКА ЧТЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ. *Вестник Ошского государственного педагогического университета имени А.Мырсабекова*, 2(2), 165–169. <https://doi.org/10.56122/v2i2.232>
8. Рахимова М.Р., Панкова Т.В., Калдыбаева А.Т. Педагогикалык ойлордун жана билим берүүнүн тарыхы / М.Р. Рахимова, Т.В. Панкова, А.Т. Калдыбаева. – Бишкек, 2009.
9. Эл агартуу журналы. – 2023. – №6. – З.Сарылбекова. 35-б.
10. Эл агартуу журналы. – 2021. – №11-12. – Мамбетова Кулуйпа 54–61-б.
11. Эл агартуу журналы. – 2024. – №4. – Акбермет Амирбекова. 70-б.